

Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi
yo'nalishi 3-bosqich talabasi

QURBONOVA NARGIZANING

MUSTAQILLIK NAZARIY FALSAFIY ASOSLARI

mavzusida tayyorlagan

REFERATI

Ilmiy rahbar:

E.KARIMOV

REJA:

Kirish

1. Islom Karimov tomonidan milliy – ma'naviy tiklanish konsepsiyasining ishlab chiqilishi va uning mohiyati.

2. I. Karimovning ma'naviyat tushunchasiga bergan ta'rifi va uning insonni ruhan, qalban poklanishga, hamda ulg'ayishga chorlaydigan ichki kuch ekanligi haqidagi g'oyasi.

3. I. Karimov tomonidan milliy – ma'naviy tiklanish kontsepsiyasining ishlab chiqilishi, uning metodologik, nazariy va amaliy ahamiyati.

Xulosa

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

KIRISH

Ma'lumki, O'zbekiston 1991 yili o'z mustaqilligini qo'lga kiritganidan so'ng umrini o'tab bo'lgan mustabid, ma'muriy-buyruqbozlik, rejali-taqsimot tizimidan voz kechib, «O'zbek modeli» deb nom olgan o'z taraqqiyot yo'lini tanlab oldi¹.

Biz ishlab chiqqan va bugungi kunda hayotga tadbiiq etayotgan ushbu modelning ma'no-mazmuni-davlat qurilishi va konstitusiyaviy tuzumni tubdan o'zgartirish va yangilash, iqtisodiyotni mafkuradan xoli etish, uning siyosatdan ustunligini ta'minlash, davlatning bosh islohotchi vazifasini bajarishi, ya'ni islohotlar tashabbuskori bo'lishi va ularni muvofiqlashtirib borishi, qonun ustuvorligini ta'minlash, kuchli ijtimoiy siyosat yuritish, islohotlarni bosqichma-bosqich va izchil olib borish tamoyillariga asoslanadigan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarni amalga oshirishdan iboratdir².

Shu bois **mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, eng avvalo jamiyatimiz a'zolari, turli ijtimoiy qatlamlar, ayniqsa talaba yoshlar tomonidan uning mazmun-mohiyati teran va chuqur anglab yetilishini taqozo etadi.**

Mamlakatimizni demokratik yangilashning bugungi bosqichdagi eng muhim yo'nalishlarida biri, bu – qonun ustuvorligi va qonuniylikni mustahkamlash, shaxs huquqi va manfaatlarini ishonchli himoya qilishga qaratilgan sud-huquq tizimini izchil demokratlashtirish va globalashtirishdan iboratdir. Bir so'z bilan aytganda, yurtimizda huquqiy davlat asoslarini yanada takomillashtirish va aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish biz uchun hal qiluvchi vazifa bo'lib qolmoqda³.

¹ I.A. Karimov Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" T.: 2010. 16-b

² I.A. Karimov O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida T.6., 1998. 59-bet

³ I.A. Karimov Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" T.: 2010.. 38-b

Aynan shuning uchun ham biz mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab islohotlarning mazkur yo'nalishiga alohida e'tibor qaratganimiz bejiz emas. Ana shunday yondashuv tufayli bu boradagi ishlarning ko'лами, miqyosi va samaradorligi keyingi o'n bosqichga ko'tarilganini ko'p-ko'p misollarda ko'rish mumkin⁴.

Bugun biz demokratik jarayonlarni chuqurlashtirish, aholining siyosiy faolligini oshirish, fuqarolarning mamlakatimiz siyosiy va ijtimoiy hayotidagi amaliy ishtiroki haqida so'z yuritar ekanmiz, albatta, axborot erkinligini ta'minlamasdan, ommaviy axborot vositalarini odamlar o'z fikr va g'oyalarini, sodir bo'layotgan voqealarga o'z munosabati va pozitsiyasini erkin ifoda etadigan minbarga aylantirmasdan turib, bu maqsadlarga erishib bo'lmasligini o'zimizga yaxshi tasavvur etamiz⁵.

Ma'lumki, fuqarolarning axborot sohasidagi huquq va erkinliklarini ta'minlash masalasi insonning axborot olish, axborotni va o'z shaxsiy fikrini tarqatish huquqi va erkinligini o'zida mujassam etgan bo'lib, bu O'zbekistonda demokratik jamiyat asoslarini barpo etishning muhim sharti, ta'bir joiz bo'lsa, tamal toshi hisoblanadi⁶.

Erkin saylov va o'z xohish-irodasini erkin bildirish prinsiplari, birinchi navbatda har bir shaxsning davlat hokimiyati vakillik organlariga saylash va saylanish bo'yicha konstitusiyaviy huquqi milliy davlatchiligimiz modelining asosini tashkil etadi. Saylovlar – bu mamlakatimizda amalda bo'lgan huquqiy normalarning nechog'liq demokratik ruhda ekanini namoyon etadigan, demokratik huquqiy davlatning uzviy belgisi, xalqning o'z xohish-irodasini erkin ifoda etishning, fuqarolarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi davlat va jamiyat boshqaruvdagi ishtirokining asosiy shakli bo'lib, o'ta muhim va hal qiluvchi ahamiyatga ega masaladir⁷.

⁴ O'sha asar. 29-b

⁵ I.A. Karimov Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi” T.: 2010. 105-b

⁶ Karimov I.A. Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz. 7 – jild. – T.: O'zbekiston, 1999, 134 – bet

⁷ I.A. Karimov Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi” T.: 2010. 77-b

O'zbekistonimiz bosib o'tgan keyingi 19 yillik davr aholimizning keng qatlamlari qo'llab-quvvatlaydigan turli xil fuqarolik jamiyati institutlari, nodavlat notijorat tashkilotlarning jadal shakllanishi va rivojlanishi davri bo'ldi.

Fuqarolik institutlari, nodavlat notijorat tashkilotlari hozirgi kunda demokratik qadriyatlar, inson huquq va erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini himoya qilishning muhim omiliga aylanmoqda, fuqarolarning o'z salohiyatlarini ro'yobga chiqarish, ularning ijtimoiy, sotsial-iqtisodiy faolligi va huquqiy madaniyatini oshirish uchun sharoit yaratmoqda, jamiyatda manfaatlar muvozanatini ta'minlashga ko'maklashmoqda⁸.

Shu bilan birga «Fuqarolar yig'ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari raislari saylovi tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha oqsoqollar va ularning maslahatchilari eng munosib fuqarolar ichidan saylanishini, fuqarolar ijtimoiy faolligini kuchaytirishda mahallaning ahamiyati va roli oshirilishini ta'minlaydigan chora-tadbirlarni nazarda tutadigan o'zgartish va qo'shimchalar kiritish taklif qilinadi⁹.

⁸ Karimov I.A. O'zbekistonda demokratik o'zgarishlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyati asoslarini shakllantirishning asosiy yo'nalishlari. "Xalq so'zi", 2002 yil 30 avgust

⁹ I.A. Karimov Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi" T.: 2010. 18-b

1. Islom Karimov tomonidan milliy – ma`naviy tiklanish konsepsiyasining ishlab chiqilishi va uning mohiyati.

Ma`naviyat jamiyat taraqqiyoti millat kamoloti va shaxs barkamolligini belgilab beruvchi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi, chunki ma`naviyat rivojlangandagina jamiyatda iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy barqarorlik vujudga keladi hamda mamlakat va millat taraqqiy etadi. Bu o`z navbatida shaxsning barkamol rivojlanishi uchun zarur bo`lgan zamin bo`lib xizmat qiladi. Buni chuqur his qilgan va o`z qalbidan o`tqazgan Prezidentimiz Islom Karimov mamlakatimiz o`z mustaqilligini qo`lga kiritgandan so`ng ona zaminimizda Demokratik jamiyat qurishning nazariy konsepsiyasini ishlab chiqar ekan, iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy hayotni qayta qurishni milliy ma`naviy tiklanish bilan uyg`un holatda bo`lishi kerakligini ilmiy jixatdan asoslab berdi. U o`zining “O`zbekistonning o`z istiqloli va taraqqiyot yo`li” nomli asarida mustaqillikdan keyin O`zbekistonni rivojlantirishning ma`naviyat sohasidagi strategik vazifalarini ham belgilab berdi.

Islom Karimov ushbu asarida mustaqil O`zbekistonni rivojlantirishning ma`naviy- axloqiy negizlarini belgilab berar ekan, “O`zbekistonning yangilash va rivojlantirishning o`z yo`li to`rtta asosiy negizga asoslanadi”- deb ko`rsatadi va quyidagilarni belgilab beradi, umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik; xalqimizning ma`naviy me`rosini mustahkamlash va rivojlantirish; insonning o`z imkoniyatini erkin namoyon qilishi; vatanparvarlik. Islom Karimov shunday yozadi: “Mustaqil O`zbekistonning kuch qudrat manbai-xalqimizning umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligidir. Xalqimiz adolat tinchlik ahil qo`shnichilik va insonparvarlikning nozik kurtaklarini asrlar osha avaylab-asrab kelmoqda. O`zbekistonni yangilashning oliy maqsadi ana shu an`analarni qayta tiklash, ularga yangi mazmun bag`ishlash zaminimizda tinchlik va Demokratiya, farovonlik, vijdon erkinligi va har bir kishini kamol topishi uchun zarur shart - sharoitlar yaratishdir.”¹

I. A. Karimov asarida mamlakatimizda milliy ma`naviyatni tiklash va rivojlantirish davlat siyosatida ustuvor vazifa ekanligiga e`tibor qaratib quyidagi konseptual g`oyani ilgari suradi. U shunday yozadi: “Oldin odamlarga moddiy boylik berish, so`ngra ma`naviyat to`g`risida o`ylash kerak deydiyanlar haq bo`lmasa kerak. ma`naviyat- insonning, xalqning, jamiyat, davlatning kuch qudratidir. U yo`q joyda hech qachon baxt-saodat bo`lmaydi. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan bu konseptual g`oyaning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki: birinchidan bu bilan muallif sobiq sho`rolar davrida ma`naviyatni rivojlantirishga 3 -darajali omil sifatida qaralishining ijtimoiy –siyosiy; iqtisodiy va ma`naviy-ma`rifiy inqirozining ham sabablarini ko`rsatib beradi. Ikkinchidan ma`naviyatni rivojlantirmasdan, shaxsning ma`naviy -ruhiyatini o`zgartirmasdan turib jamiyatda ko`zlangan maqsadni amalga oshirish mumkin emasligiga e`tiborini qaratgan. Prezidentimizning yana bir muhim konseptual g`oyasi ma`naviyat shaxsning eng muhim mezonini va shuning bilan birga uni kamolotga eltuvchi, o`z-o`zini anglatuvchi va imkoniyatlarini yuzaga chiqaruvchi ulkan omil ekanligini ilmiy asoslanganligidir.

I. A. Karimovning milliy- ma`naviy tiklanishga bag`ishlangan konsepsiyasida vatanparvarlikning shaxs ma`naviyatining ajralmas qismi ekanligini asoslab berish alohida o`rinni egallaydi. Haqiqatdan ham o`z vatanini sevmagan uning har bir qarich yeri uchun mas`ulligini his etmagan har bir inson ma`naviy jihatdan qashshoq hisoblanadi.

Prezidentimiz mazkur asarida milliy-ma`naviy tiklanish vazifasini amalga oshirishga bag`ishlangan konsepsiyalarni o`zining boshqa asarlarida ijodiy rivojlantirgan, taraqqiyotimizning yangi bosqichida yuzaga kelayotgan muammolarni hal qilish ehtiyojlariga mos ravishda uning yangi yo`nalishlarini belgilab bergan.

Xususan, ular “O`zbekiston iqtisodiy isloxlarni chuqurlashtirish yo`lida”, “O`zbekistonning siyosiy-ijtimoiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari”, “Amir Temur -faxrimiz, g`ururimiz”, “Barkamol avlod O`zbekiston

taraqqiyotining poydevori”, ”Tarixiy xotirasiz kelajak yo`q“, “Jamiyatimiz mafkurasi xalqni-xalq, millatni-millat qilishga xizmat etsin”, ”O`zbekiston XXI asrga intilmoqda”, kabi asarlarida o`z ifodasini topgan.

Prezidentimizning asarlarida ilgari surilgan konseptual g`oyalarni umumlashtiradigan bo`lsak, ular quyidagi yo`nalishlarni o`z ichiga oladi

-ma`naviy me`ros va diniy qadriyatlarni chuqur o`zlashtirish, millatimizni o`z-o`zini anglashiga erishish, milliy g`urur va ifthor tuyg`ularini izchillik bilan mustahkamlash;

-mustaqillik sharoitida milliy g`oya va milliy mafkurani shakllantirish hamda uni xalqimiz dunyoqarashiga aylanishiga erishish;

-ta`lim tizimini islox qilish, kadrlar tayyorlashning milliy dasturini amalga oshirish asosida barkamol avlodni shakllantirish, sog`lom avlod dasturini amalga oshirish asosida jismoniy baquvvat, ruhi, fikri sog`lom, iymon-e`tiqodi butun, bilimli, ma`naviyati yuksak, mard va jasur vatanparvar avlodimizni shakllantirish;

-milliy-ma`naviy salohiyatimizni jaxon sivilizatsiyasidagi o`rnini tiklash va bugungi kunda ma`naviyat, ma`rifat, fan, texnika, texnologiya yutuqlarini chuqur o`zlashtirish asosida hozirgi zamon umumjaxon ma`naviyati tizimi rivojlanishiga hissa qo`shish; yoshlar ma`naviyatining milliy istiqlol g`oyalari bilan boyitib borish, ular ongida mafkuraviy immunitetni kuchaytirish-insoniyatni asrlar davomida yaratgan va umumjaxon mulkiga aylangan barcha boyliklarini milliy-ma`naviy salohiyatimizning ajralmas qismiga aylantirish kabilardir. Islom Karimov milliy mafkuraning milliy ma`naviy tiklanish va mamlakatimizda Demokratik jamiyat qurishdagi ahamiyati va rolini ilmiy asoslashga katta e`tibor qaratadi. Milliy-mafkura millatni birlashtiradi, mafkurasiz odam jamiyat davlat o`z yo`lini yo`qotadi. Prezidentimizning milliy ma`naviy amalga oshirishga xizmat qiluvchi yana bir konseptual g`oyasi sog`lom avlodni tarbiyalash voyaga yetkazish zaruriyatini ilmiy asoslanganligidir. Uning sog`lom

avlod konsepsiyasida shaxsning jismonan, ruhan baquvvat bo`lishi yuksak bilim, ma`naviyat, tafakkur va fidoiy vatanparvar bo`lishi kabi talablarga javob beradigan avlodni nazarda tutadi. Shuning uchun ham u "...farzandlari sog`lom yurt qudratli bo`ladi, qudratli yurtning farzandlari sog`lom bo`ladi"- degan g`oyani ilgari suradi. Milliy-ma`naviy tiklanishimizda yoshlarimiz ma`naviyatini yuksak darajada ko`tarish, ularning hozirgi zamon fan, texnika va texnologiya yutuqlarini chuqur o`zlashtirishlari katta omil ekanligi prezidentimiz tomonidan ilmiy asoslangan.

Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan milliy-ma`naviy tiklanish va yangilanish konsepsiyasi juda katta nazariy va metodologik ahamiyatga ega; ular quyidagilardan iborat:

Birinchidan, bu konsepsiya sobiq SHo`rolarning totalitar tuzumi sharoitida boy milliy ma`naviy madaniyatimizning inqirozga yuz tutganligi va uning sabablarini tushunishga;

ikkinchidan, sobiq SHo`rolarning o`tkazgan zo`ravonligi, zulmi va jinoyatkorona xatti - harakatlariga qaramasdan, milliy - ma`naviy me`rosimizning ildizlari mustahkam bo`lganligi uchun bu zo`rovonliklarga bardosh berib, o`z salohiyat va xususiyatlarini saqlab qololganligini tushunib yetishga xuddi shuningdek, ana shu omil mustaqilligimiz sharoitida kuch, qudrat, milliy g`urur va iftihar tuyg`ularimiz uchun manba bo`layotganligini tushunib yetishga;

uchunchidan, har bir millat, u son jixatdan kichikmi yoki kattami undan qat'iy nazar mustaqillik ularning har biri uchun havo va suvdek zarur ekanligini, faqat mustaqillik millatni milliy - ma`naviyatini saqlab qolishga, uni rivojlantirish va keyingi avlodga yetkazish baxtiga muyassar etadigan asosiy omil ekanligini tushunishga, bu esa har bir millatdoshimiz va vatandoshimizni mustaqillikdek ulug` ne`matni saqlab kolishi uchun fadoiylik ko`rsatishi ma`naviyatning yuksak belgisi ekanligini qalban his qilishga imkon beradi;

to`rtinchidan, milliy-ma`naviy tiklanishning mohiyati, "ma`naviyat" tushunchasi, uning shaxs, millat kamoloti, davlat va jamiyat taraqqiyotidagi o`rnini

bilib olishga, uni rivojlantirish uchun me`rosimizni chuqur o`zlashtirish tinmay izlanish, ma`rifat, fan, texnika va texnologiya yutuqlarini sabot bilan o`zlashtirish hamda Prezidentimizning bugungi taraqqiyotimizni ta`minlaydigan “kuch-bilim va tafakkurda”-degan ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo`lgan konseptual g`oyasiga izchillik bilan amal qilishimiz;

beshinchidan, milliy mustaqilligimizni mustahkamlash va isloxlarni amalga oshirish jarayonida milliy-ma`naviy tiklanishimiz oldida turgan vazifalar ko`lamini bilib olishga va uni amalga oshirishda umummilliy safarbarlik harakatini avj oldirishda fidoiylilik ko`rsatish zarurligi;

oltinchidan, talaba yoshlarning milliy-ma`naviy tiklanish borasida ular oldida turgan vazifalarni bilib olishga, milliy g`urur, iftihor, fadoiylilik, vatanparvarlikni shakllantirish-mustaqillikni mustahkamlash va taraqqiyotimizning asosiy sharti ekanligini tushunib yetish;

yettinchidan, milliy istiqlol g`oyasining ma`no va mazmunini chuqur anglashimiz, mutaqillikni mustahkamlash jarayonida ma`naviy yangilanishimiz borasida strategik vazifalarimizni asosiy yo`nalishlari va ko`lamini chuqur bilib olishimiz hamda ularni amalga oshirishda fidoiylilik ko`rsatishimizning ahamiyatini tushunib yetishimiz zarurligi kabilardir.

Prezidentimiz ishlab chiqqan milliy-ma`naviy tiklanish konsepsiyasida insoniyatning asrlar davomida yaratgan va umumjaxon mulkiga aylangan barcha boyliklarini milliy ma`naviyatimizning ajralmas qismiga aylantirish ham asosiy o`rinni egallaydi.

Mustaqillik yillarida milliy - ma`naviyatning tiklanishi va rivojlanishida Islom Karimovning xizmatlari. Prezidentimizning milliy - ma`naviy tiklanishimiz borasidagi qilgan xizmatlari haqida fikr yuritganda, ularning konseptual g`oyalarini ishlab chiqish bilan bir qatorda ana shularni amalga oshirish borasida qilayotgan katta xizmatlari haqida alohida ta`kidlash lozim bo`ladi. Jumladan, 1994 yildayoq respublikamizda “Ma`naviyat va ma`rifat” jamoatchilik markazini tuzish

to'g'risida farmon chiqarganlari, ularning faoliyatini takomillashtirish haqida g'amxo'rlik ko'rsatayotganliklarini aytish joiz. Mustaqillik yillirida ma'naviy me'rosimiz rahnamolari nomlari tiklandi, ular tavallud topgan kunlar nishonlanmoqda, asarlari chop etildi va etilmoqda. Chunonchi, Bahouddin Naqshband tavalludining 675 yilligi; Najmiddin Kubro tavalludining 850 yilligi keng nishonlandi. 1998 yilda Imom al-Buxoriy hazratlarining 1225 yilliklari, Ahmad al-Farg'oniyni 1200 yilligi nishonlanishida bosh - qosh bo'lganliklarini ta'kidlash lozim.

Mustaqillik yillari Qur'oni Karim o'zbek tiliga tarjima qilinib ko'p nusxada chop etildi. Imom al-Buxoriyning to'rt jildlik hadislarini chop etish tugallandi. Xoja Ahmad Yassaviyning "Xikmatlar" to'plami chop etildi. Ko'plab Qur'oni Karim sharhlariga oid kitoblar ham chop etilganligini va ulardan xalqimiz bahramand bo'layotganligining guvohi bo'lib turibmiz.

Mustaqillik yillari Iydi Ramazon va Qurban Hayit kunlari diniy qadriyatlarimizning bayrami sifatida nishonlanmoqda. Navro'z umumxalq bayrami sifatida xalqimiz hayotidan mustahkam o'rin oldi. Har yili 3000 dan ortiq vatandoshlarimiz muborak haj safarlarini ado etmoqdalar. Mustaqillik yillari masjid va madrasalar ta'mirlandi.

Amir Temur, Mirzo Ulug'bek, Bobur Mirzolarining nomi qayta tiklandi. Amir Temur tavalludining 660 yilligi keng nishonlandi, Mirzo Ulug'bekning esa 600 yilligi keng nishonlandi va shu munosabat bilan yurtimizda beqiyos ma'naviy - ma'rifiy ishlar amalga oshirildi.

Milliy – ma'naviy tiklanishimiz borasida Prezidentimiz tomonidan amalga oshirilgan muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan ishlar qatoriga yana quyidagilarni qo'shish lozim bo'ladi:

a) milliy – ma'naviy tiklanishimizning ilmiy nazariy konsepsiyasini ishlab chiqilganligi va istiqbolda ma'naviy taraqqiyotimizning XXI asrdagi vazifalarini belgilab berganligi;

b) milliy – ma`naviy tiklanishning mamlakatimizning totalitarizmdan Demokratik jamiyatga o`tish sharoitidagi o`zigi xos xususiyatlarini ilmiy asoslab berganligi va uning faqat milliy, ijtimoiy – ma`naviy tafakkurimizda emas, shuning bilan birga umumijtimoiy – falsafiy tafakkur taraqqiyotida yangi yo`nalish boshlab berganligini ham ta`kidlash lozim bo`ladi .

2. I.Karimovning ma'naviyat tushunchasiga bergan ta'rifi va uning insonni ruhan, qalban poklanishga, hamda ulg'ayishga chorlaydigan ichki kuch ekanligi haqidagi g'oyasi.

Ma'naviyat tushunchasi, uning mohiyati haqida turli adabiyotlarda bildirilayotgan fikrlar haqida so'z yuritar ekanmiz, Islom Karimov tomonidan berilgan ta'rifni ularning metodologik asosi deb hisoblash mumkin. Uni ma'naviyat tushunchasiga berilayotgan ta'riflar, uning jamiyat va shaxs kamolatidagi o'rnini ko'rsatib berishda metodologik asos bo'lishining ikkita sababi bor:

Birinchidan, Prezidentimiz mamlakatimiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan keyin nafaqat mamlakatimizda, shuningdek butun MDH mamlakatlari rahbarlari orasida birinchilardan bo'lib, «Ma'naviyat» tushunchasini ilmiy istemolga kiritdi va uning jamiyat va inson kamolatidagi o'rnini ilmiy asosladi hamda uni amaliyotga tadbiiq etib kelmoqda.

Ikkinchidan, u mamlakatda olib boriladigan islohotlarni ma'naviy sohada olib boradigan islohotlar bilan o'zviy ravishda olib borish zarurligini ilmiy asosladi va unga o'zi rahbarlik qilib kelmoqda. Prezidentimiz ma'naviyatning jamiyat taraqqiyoti va komil insonni tarbiyalashdagi rolini ayrim davlatlar rahbarlari va olimlaridan oldin ko'ra bildi. Bu endi taraqqiyot yo'liga kirayotgan mamlakat uchun katta nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'ldi. Bularning hammasini jamlaganda aytish mumkunki, Prezidentimiz tomonidan «Ma'naviyat»ga berilgan ta'rif to'la qonli ilmiy ta'rif bo'lib, uning barcha qirralarini o'zida qamrab olgan.

I. Karimov "O'zbekiston XXI asrga irtilmoqda" asarida: «Ma'naviyat haqida gap ketar ekan, men avvalo, insonni ruhiy poklanishi va yuksalishga da'vat etadigan, inson ichki olamini boyitadigan, uning iymon-irodasini, e'tiqodini mustahkamlaydigan, vijdonini uyg'otadigan qudratli botiniy kuchni tasavvur qilaman» - deb ta'kidlaydi. Mazkur ta'rif o'zining mazmuni va mohiyati bilan «Ma'naviyat» ning barcha qirralarini o'ziga qamrab olgan. Unda insonning ichki ruhiy olamini ifodalovchi barcha komponentlar o'z ifodasini topgan va uning inson barkamolligini ta'minlaydigan katta kuch ekanligi belgilab berilgan.

Islom Karimov «Ma'naviyat»ga ta'rif berishda, uning jamiyat taraqqiyotiga o'tkazadigan ta'sirini ham hisobga oladi va uni rivojlantirish zaruriyatini o'z asarlarida har doim ta'kidlab kelmoqda.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, ma'naviyatni shaxs, millat davlat va jamiyatning qudratli kuchi sifatida hamda shaklan va mazmunan uyg'un holatda o'rganish faqat mamlakatimiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan keyingina boshlandi. Ma'naviyatni bu shaklda o'rganish esa hech mubolag'asiz aytish mumkinki, mustaqillik sharoitidagi milliy tafakkur taraqqiyotimizda yangi yo'nalishdir. Bu yo'nalishning paydo bo'lishi va uning konseptual g'oyalarni nazariy jihatdan ishlab chiqish Prezidentimiz Islom Karimov nomi bilan bog'liqdir. Uning asarlari, risolalari, ma'ruzalarida ma'naviyat tushunchasining mohiyati ochib berilgan. Bu ma'naviyatni mustaqil omil sifatida o'rganishda katta ahamiyatga ega bo'ldi. Chunki har qanday ilgari surilayotgan g'oyalarning mohiyati ochib berilmas ekan, uning jamiyat taraqqiyotida millat va shaxs kamolotidagi rolini belgilash mumkin bo'lmaydi

Prezidentimiz milliy taraqqiyotimizning dasturi darajasiga aylangan birinchi asari «O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li» dayoq ma'naviyatning inson hayotidagi ahamiyatini ochib berib shunday yozgan edi: «Ma'naviyat insonga havodek, suvdek zarur. Sahrodagi sayyoh har doim buloqdan chanqog'ini bosadi. Xuddi shuningdek inson ham necha – necha azoblar va qiyinchilik bilan ma'naviyat chashmasini izlaydi».

Ma'naviyat o'z-o'zidan shakllanadigan narsa emas, u avvalo har bir insonning ichki ma'naviy salohiyatini shakllantirish yo'lida barcha moddiy va ma'naviy boyliklarni o'zlashtirish, Vatan va millat manfaatlari yo'lida halol, fidoyilik bilan mehnat qilish jarayonida shakllanadi. Shu ma'noda ham Prezidentimiz «Ma'naviyat-taqdirning ehsoni emas. Ma'naviyat inson qalbida kamol topishi uchun u qalban va vijdonan, aql va qo'l bilan mehnat qilishi kerak» ligini ta'kidlaydi.

Ko‘rinib turibdiki, Prezidentimiz ma‘naviyatni «tayyor» xolatda qaramaydi. Uni shakllantirish va rivojlantirish, millatning chinakkam mulkiga, taraqqiyot omiliga aylantirish uchun fidoyilik ko‘rsatish zarurligini ta‘kidlamoqda.

Prezidentimiz asarlarini qunt bilan o‘rganib borar ekanmiz, ularda oldingi asarlarda ilgari surilgan g‘oyalar keyingilarida ijodiy rivojlantirilganligi, mazmunan va mohiyatan boyitilganligini ko‘ramiz. Eng asosiysi shundaki, ana shu boyitish jarayonida jamiyat va millatimiz taraqqiyotida sodir bo‘lgan ijobiy o‘zgarishlar bilan bir qatorda yuzaga kelgan yangi muammolarni hal etishning nazariy asoslari o‘z ifodasini topgan. Shu munosabat bilan ma‘naviyatning jamiyatni rivojlanishidagi roli haqida Prezidentimiz tomonidan keltirilgan quyidagi fikrlarning mohiyatini tushunib olib, uni bevosita har birimiz o‘zimizning kundalik vazifamizga aylantirishimiz millatimiz va mamlakatimiz taraqqiyotini ta‘minlash uchun muhim amaliy ahamiyatga egadir.

Ma‘naviyat orqali inson va millat qilinayotgan ishlarning mazmuni va mohiyatini aniq tushunib yetadi, o‘z mehnatini quvonch hamda taraqqiyot omiliga aylantirishga erishadi.

Shu ma‘noda ham Prezidentimiz ma‘naviyatni isloh qilishni birinchi darajali vazifa sifatida kun tartibiga qo‘ymoqda.

Prezidentimiz ma‘naviyatning mohiyatini ochib berish bilan bir vaqtda bu sohada amalga oshirilishi kerak bo‘lgan islohotlarning strategik yo‘nalishlarini ham belgilab beradi. Shu jumladan, u «Fidokor» gazetasi muxbiri savollariga bergan javoblarida quydagilarni ta‘kidlaydi: «...avvalambor yoshlarimizning iymone‘tiqodini mustahkamlash, irodasini baquvvat qilish, ularni o‘z mustaqil fikriga ega bo‘lgan barkamol insonlar qilib tarbiyalash. Ularning tafakkurida o‘zligini unutmaslik, ota-bobolarning muqaddas qadriyatlarini asrab-avaylash va hurmat qilish fazilatlarini qaror toptirish, ularning, men o‘zbek farzandiman, deb g‘urur va iftixor bilan yashashiga erishishidir».

Mustaqillikni qo‘lga kiritganimizdan keyingi o‘tgan davr ichida Prezident Islom Kaprimov asarlari va ma‘ruzalarida «Ma‘naviyat» ning mohiyati, uning jamiyat taraqqiyotida va inson kamolotida tutgan o‘rni haqidagi g‘oyalari yana ham rivojlantirilib kelindi. Prezidentimiz «Ma‘naviyat»ga jamiyat barcha sohalarda sodir bo‘ladigan o‘zgarishlarning manbai sifatida qarab keladi. Shuning bilan birga ma‘naviyatni mamlakatimiz va yoshlarimizga qarshi qaratilgan turli xurujlar hamda yovuz kuchlardan himoya qilishda qudratli kuch ekanligiga e‘tiborni qaratadi. U «Bunday balo – qazolarga» qarshi kurashda, farzandlarimizning ma‘naviy dunyosini himoya qilishda nimalarga tayanishimiz zarur? Avvalo to‘g‘ri tarbiya, sog‘lom turmush g‘oyasi, faqatgina qattiq iroda va iymon-e‘tiqod hisobidan bunga erishish mumkin», deb ta‘kidlaydi. Bunday vazifani amalga oshirishning asosiy imkoniyati yoshlarimiz ongi va qalbiga ma‘naviyatimizning bitmas – tunganmas boyliklarni yetkazish hisoblanadi.

«Ma‘naviyat» tushunchasiga tarif berishda, uning jamiyat va inson kamolotida o‘rnini belgilab berishda Prezident ana shu konseptual g‘oyalarni izchillik bilan rivojlantirib kelmoqda.

3. I.Karimov tomonidan milliy – ma'naviy tiklanish kontsepsiyasining ishlab chiqilishi, uning metodologik, nazariy va amaliy ahamiyati.

Mamlakat va milliy taraqqiyoti unga rahbarlik qiluvchi yetakchiga bog'liq bo'ladi. Chunki, u mamlakatning qaysi yo'ldan borishi, qanday maqsadlarni ko'zlashi va belgilanadigan vazifalarni amalga oshirishning strategiyasini belgilab beradi hamda uni real hayotga tadbiq qilish ma'suliyatini ham o'z zimmasiga olishga qodir bo'ladi.

Shuning bilan birga rahbar uchun xos bo'lgan muhim xususiyatlardan yana biri, u o'z tanlangan yo'lining aniq mo'ljali, uning kelajakda mamlakatni taraqqiy qildirishda xizmat qiladigan imkoniyatlarni aniq tasavvur eta oladi. Bundan tashqari u o'zi belgilab bergan vazifalarini amalga oshirish uchun mamlakat aholisini o'z orqasidan ergashtirish qobiliyatiga ega bo'lishini ham taqazo qiladi.

Yuqoridagilarni umumlashtiradigan bo'lsak, mamlakatga rahbarlik qilmoqchi bo'lgan yetakchi uni taraqqiy qildirishga xizmat qila oladigan ilmiy g'oyalar majmuasi hisoblanadigan taraqqiyot kontsepsiyasini ishlab chiqishi va uni amalga oshirishning imkoniyatlarini belgilab berishi talab etiladi.

Islom Karimov ana shu ko'rsatilgan barcha xususiyatlar va salohiyatni o'zida mujassamlashtirgan rahbar bo'lganligi uchun ham mamlakatimiz taraqqiyotining strategik vazifalarini aniq belgilab berdi va uni amalga oshirishning yo'nalishlari, uslublari hamda imkoniyatlarni yuzaga chiqarib kelmoqda.

U tomonidan ishlab chiqilgan kontsepsiyada mamlakatimiz va xalqimiz taraqqiyotini ta'minlashning asosiy omili sifatida milliy-ma'naviy tiklanishi kontsepsiyasi ustuvor o'rinni egalladi. Bu albatta bejiz emas. Chunki ma'naviyat jamiyat taraqqiyoti, millat kamoloti va shaxs barkamolligini belgilab beruvchi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Ma'naviyat rivojlangandagina jamiyatda iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy barqarorlik vujudga keladi hamda mamlakat va millat taraqqiy etadi. Bu o'z navbatida shaxsning barkamol rivojlanishi uchun zarur bo'lgan zamin bo'lib xizmat qiladi. Buni chuqur xis qilgan va o'z qalbidan

o‘tkazgan Prezidentimiz Islom Karimov mamlakatimiz o‘z mustaqilligini qo‘lga kiritgandan keyin ona zaminimizda demokratik jamiyatni qurishning nazariy konsepsiyasini ishlab chiqar ekan, iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy hayotni qayta qurishni milliy-ma’naviy tiklanish bilan uyg‘un holatda bo‘lishi kerakligini ham ilmiy asoslab berdi. U o‘zining hajmi jihatdan kichik bo‘lsa ham, ammo mamlakatimizda yangi jamiyat qurishning ilmiy-nazariy asoslarini aks ettirilishi jihatdan mukammal, fundamental dastur bo‘lgan «O‘zbekistonning o‘z istiqlol va taraqqiyot yo‘li» nomli asarida mustaqillikdan keyin O‘zbekistonni rivojlantirishning ma’naviy sohasidagi strategik vazifalarini ham belgilab berdi. Umuman bu asar O‘zbekistonda yangi jamiyat qurishning ilmga asoslangan dasturi hisoblanadi. Chunki unda iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy hayotni qayta qurish sohasida ilgari surilgan barcha g‘oyalar o‘tgan davrda o‘zining amaliy isbotini topdi va jamiyatimiz tubdan yangi bosqichga ko‘tarildi.

Islom Karimov ushbu asarida mustaqil O‘zbekistonni rivojlantirishning ma’naviy – ahloqiy negizlarini belgilab berar ekan, «O‘zbekistonni yangilash va rivojlantirishning o‘z yo‘li to‘rtta asosiy negizga asoslanadi»- deb ko‘rsatadi va quydagilarni belgilab beradi.

-umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik;

-xalqimizning ma’naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish;

-insoning o‘z imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi;

-vatanparvarlik.

Asarda ana shu negizlarning mohiyati ham ochib berilgan. Jumladan, Islom Karimov shunday yozadi: «Mustaqil O‘zbekistonning kuch-qudrati manbai – xalqimizning umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligidir».

Ko‘rinib turibdiki, Prezidentimiz o‘z asarida ma’naviyatimizni rivojlantirish vazifalarini belgilab bergan.

Islom Karimov xalqimizning buyuk fazilatlari haqida to'xtalib insonparvarlikning o'zbeklarga xos qirralarini ko'rsatib berishga e'tiborni qaratadi. Jumladan, «Insonparvarlik bu o'zbek xalqi milliy ruhiyatining ajralmas fazilatidir. Shafqatsizlik va zo'ravonlik uning tabiatiga yotdir».

Xuddi mana shu fazilatlarimizning mohiyatini yoshlarga yetkazish tarbiyaviy ishimizning diqqat markazida bo'lishi zarur. Chunki milliy ma'naviyatimizning asosiy manbalari ana shunga borib taqaladi. Bugungi yoshlarimiz buning mohiyatiga yetib borishlari zarurdir.

Asarda ma'naviyatning xalqimizning ma'naviy ruhini mustahkamlash va rivojlantirishdagi roli ham asoslab berilgan. Ma'naviyatning milliy taraqqiyotidagi o'rni va uni o'zlashtirish zarurligi asarda ilmiy asoslangan: «Ma'naviyat o'z xalqining tarixini, uning madaniyati va vazifalarini chuqur bilish va tushunib yetishga suyangandagina qudratli kuchga aylanadi».

Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan ana shu konseptual g'oyalar bugungi kunda milliy ma'naviyatni rivojlantirish davlat siyosatida ustivor vazifa sifatida belgilanishga xizmat qilib kelmoqda.

Islom Karimov o'z asarida mamlakatimizda milliy ma'naviyatni tiklash va rivojlantirish davlat siyosatida ustivor vazifa ekanligiga e'tiborni qaratib quyidagi konseptual g'oyani ilgari suradi. U shunday yozadi: «Oldin odamlarga moddiy boylik berish, so'ngra ma'naviyat to'g'risida o'ylash kerak deydiganlar haq bo'lmasa kerak. Ma'naviyat – insonning, xalqning, jamiyat, davlatning kuch-qudratidir. U yo'q joyda hech qachon baxt- saodat bo'lmaydi...»

Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan bu konseptual g'oyaning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki: birinchidan, bu bilan muallif sobiq sho'rolar davrida ma'naviyatni rivojlantirishga uchinchi darajali omil sifatida qaralishining ijtimoiy – siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy – ma'rifiy inqirozining sabablarini ham ko'rsatib beradi. Ikkinchidan, ma'naviyatni rivojlantirmasdan, shaxsning ma'naviy –

ruhiyatini o'zgartirmasdan turib jamiyatda ko'zlagan maqsadni amalga oshirish mumkin emasligini ilmiy asoslab berdi.

Islom Karimovning milliy-ma'naviy tiklanishga bag'ishlangan konsepsiyasida vatanparvarlik shaxs ma'naviyatining ajralmas qismi ekanligini asoslab berish alohida o'rinni egallaydi. Haqiqatan ham o'z Vatanini sevmagan, uning har qarich yeri uchun mas'ulligini his etmagan har bir inson ma'naviy jihatdan qashshoq hisoblanadi.

Prezidentimizning asarlaridagi milliy-ma'naviy tiklanish g'oyasining mazmunini zo'ravonlik yillarida toptalgan merosimizni o'zlashtirish, urf-odatlarimizni, an'analarimizni rivojlantirish, qadriyatlarimizni mustahkamlash borasida boy berilgan imkoniyatlardan bugungi taraqqiyotimizga yo'naltirish, o'zimizning milliy zaminlarimiz imkoniyatlarini yuzaga chiqarish, ularni umummilliy dunyoqarashimizning ajralmas qismiga aylantirish borasida har birimizning tinmay fidoyilik ko'rsatishimiz zarurligi ko'rsatib berilgan.

Shuning uchun ham Prezidentimiz dastlabki yozgan asardagi milliy-ma'naviy tiklanish vazifasini amalga oshirishga bag'ishlangan konsepsiyalarini o'zining boshqa asarlarida ijodiy rivojlantirgan, yangi mazmun bilan boyitgan, taraqqiyotimizning yangi bosqichida yuzaga kelayotgan muammolarni hal qilish ehtiyojlariga mos ravishda uning yangi yo'nalishlarini belgilab bergan.

Xususan, ular «O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida», «O'zbekistonning siyosiy-ijtimoiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari», «Amir Temur – faxrimiz, g'ururimiz», «O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari», «Barkamol avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori», «Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q», «Jamiyatimiz mafkurasi xalqni – xalq, millatni – millat qilishga xizmat etsin», «O'z kelajagimizni o'z qo'limiz bilan qurmoqdamiz («Turkiston» gazetasining muxbiri savollariga javoblar)», «Alloh qalbimizda, yuragimizda («Turkiston press» axborot agentligi muxbirining savollariga javoblar)», «O'zbekiston XXI asrga

intilmoqda», «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz», «Milliy mafkura – kelajak poydevori», «Donishmand xalqimizning mustahkam irodasiga ishonaman («Fidokor»gazetasi muxbiri savollariga javoblar)», “Yuksak ma’naviyat-yengilmas kuch” kabi asarlari, nutqlari va muxbirlar savollariga javoblarida o‘z ifodasini topgan.

Prezidentimizning yuqoridagi asarlarida ilgari surilgan konseptual g‘oyalarni umumlashtiradigan bo‘lsak, ular quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- ma’naviy meros va diniy qadriyatlarni chuqur o‘zlashtirish, millatimizning o‘z-o‘zini anglashiga erishish, milliy g‘urur va iftixor tuyg‘ularini izchillik bilan mustahkamlash;

- mustaqillik sharoitida milliy g‘oya va milliy mafkurani shakllantirish hamda uni xalqimiz dunyoqarashiga aylanishiga erishish;

- ta’lim tizimini isloh qilish, kadrlar tayyorlashning milliy dasturini amalga oshirish asosida barkamol avlodni tarbiyalash, sog‘lom avlod dasturini amalga oshirish asosida jismonan baquvvat, ruhi, fikri sog‘lom, iymon-e’tiqodi butun, bilimli, ma’naviyati yuksak, mard va jasur vatanparvar avlodimizni shakllantirish;

- milliy – ma’naviy salohiyatimizning jahon sivilizatsiyasidagi o‘rnini tiklash va bugungi kunda ma’naviyat, ma’rifat, fan, texnika, texnologiya yutuqlarini chuqur o‘zlashtirish asosida hozirgi zamon umumjahon ma’naviyati tizimi rivojiga hissa qo‘shish;

- yoshlar ma’naviyatini milliy istiqloq g‘oyalari bilan boyitib borish, ular ongida mafkuraviy immunitetni kuchaytirish;

- insoniyatning asrlar davomida yaratgan va umumjahon mulkiga aylangan barcha boyliklarni milliy-ma’naviy salohiyatimizning ajralmas qismiga aylantirish kabilardir.

Ajdodlarimizdan qolgan meros har bir millatning nafaqat o‘tmish, shuning bilan birga istiqboli uchun ham kuch, fidoyilik va ilhom manbai hisoblanadi. Shuning

uchun ham Prezidentimiz «Bizning qadimiy va go‘zal diyorumiz nafaqat Sharq, balki jahon sivilizatsiyasi beshiklaridan biri bo‘lganini xalqaro jamoatchilik tan olmoqda va e’tirof etmoqda. Bu tabarruk zamindan ne-ne buyuk zotlar, olimu ulammolar, siyosatchi va sarkardalar yetishib chiqqani, umumbashariy sivilizatsiya va madaniyatning uzviy qismiga aylanib ketgan dunyoviy va diniy ilmlarning, ayniqsa, islom dini bilan bog‘liq bilimlarning tarixan yuqori bosqichga ko‘tarilishida ona-yurtimizda tug‘ilib kamolga yetgan ulug‘ allomalarning xizmatlari beqiyos ekani bizga ulkan g‘urur va iftixor bag‘ishlaydi”, - deb ta’kidlaydi.

Prezidentimizning milliy – ma’naviy tiklanishni amalga oshirishga xizmat qiluvchi yana bir konseptual g‘oyasi sog‘lom avlodni, komil insonni tarbiyalab voyaga yetkazish zaruriyatini ilmiy asoslanganligidir. Uning sog‘lom avlod konsepsiyasida shaxsning jismonan, ruhan baquvvat bo‘lishi, yuksak bilim, ma’naviyat, tafakkur va fidoyi vatanparvar bo‘lishi kabi talablarga javob beradigan avlod nazarda tutiladi.

Milliy-ma’naviy tiklanishimizda yoshlarimiz ma’naviyatini yuksak darajaga ko‘tarish, ularning hozirgi zamon fan, texnika va texnologiya yutuqlarini chuqur o‘zlashtirishlari katta omil ekanligi Prezidentimiz tomonidan ilmiy asoslangan.

Haqiqatdan ham jahonning rivojlangan mamlakatlari tajribalari ko‘rsatib turibdiki, qaysi mamlakat yoshlari zamonaviy fan, texnika va texnologiya yutuqlarini qanchalik mukammal egallasa, mamlakat taraqqiyotiga qo‘shadigan hissalari shunchalik samarali bo‘ladi, ma’naviyat yuksaladi va mamlakatning hozirgi zamon jahon sivilizatsiya tizimiga kirib borishi tezlashadi.

Prezidentimiz ishlab chiqqan milliy-ma’naviy tiklanish konsepsiyasida insoniyatning asrlar davomida yaratgan va umumjahon mulkiga aylangan barcha boyliklarni milliy ma’naviyatimizning ajralmas qismiga aylantirish ham asosiy o‘rinni egallaydi. Jumladan, u «Fidokor» gazetasi muxbiri bergan savollariga bergan javoblarida dunyo xalqlari ma’naviy mulkiga aylangan faylasuflarning

asarlari haligacha o'zbek tilida yoshlarimizga yetib bormaganligini qattiq tanqid qilib shunday ta'kidlaydi: «Dunyo tan olgan ko'p ulug' faylasuflarning asarlari hanuzgacha o'zbek tilida nashr etilmagani tufayli aksariyat ziyolilar, xususan, yoshlarimiz ularning g'oyaviy qarashlari bilan yaxshi tanish emas. Sokrat va Platon, Nitshe va Freyd kabi olimlarning, hozirgi zamon chet el faylasuflarining kitoblarini ham tushunarli qilib, izoh va sharhlar bilan o'zbek tilida chop etish nahotki mumkin bo'lmasa?».

Shu ma'noda ham Prezidentimiz milliy – ma'naviy taraqqiyotimizning muhim omili sifatida jahon xalqlarining ma'naviy taraqqiyotda erishgan yutuqlaridan keng foydalanishimiz, ularni keng o'zlashtirishimiz zarurligini ilmiy asoslab bergan. U «Milliy istiqloq g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» risolasiga yozgan so'z boshida «... men milliy istiqloq g'oyasi bugungi tez sur'atlar bilan o'zgarayotgan tahlikali dunyoda o'zligimizni anglash, bizning kimligimizni, qanday buyuk ajdodlarning merosiga, necha ming yillik tarix, betakror madaniyat va qadaiyatlarga ega ekanimizni his etib yashashga, bu boyliklarini asrab-avaylab, demokratik qadriyatlar, butun jahon taraqqiyoti yutuqlari bilan oziqlantirib, yangi o'sib kelayotgan avlodga yetkazishga xizmat qilmog'i zarur, deb bilaman» - degan vazifani qo'ydi.

Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan milliy-ma'naviy tiklanishning ilmiy-nazariy konsepsiyasining amaliy ahamiyati shundaki, u butun milliy va jahon ma'naviyati taraqqiyotlari ehtiyojlarini o'zida to'la ifoda ettirgan.

Bu g'oyada milliyli va umuminsoniy ma'naviyati uyg'un xolda asoslangan. Shuning uchun ham mustaqillik yillarida milliy-ma'naviy tiklanishimiz barqaror jarayon sifatida namoyon bo'lib keldi. Bu o'z navbatida Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan milliy-ma'naviy tiklanish konsepsiyasining hayotiyligini tasdiqlaydi.

Xulosa.

Ma`naviyat muammosi bilan anchadan buyon shug`ullanib kelayotgan olimlarimizdan biri M. Imomnazarov mazkur masalaga bag`ishlab ikkita kitob chiqardi. Muallif birinchi kitobida “Ma`naviyat inson qalbidagi ilohiy nur ...”, - deb yozgan bo`lsa, ikkinchi kitobida “Ma`naviyat – inson qalbida, ko`ngil ko`zgusida aks etgan haqiqat nuridir, deyilgan ta`rif darhaqiqat, so`fiyona ramziy ta`rifdir, zotan boshqacha ta`rif bu cheksiz mohiyatni cheklab qo`yadi”, - deb yozadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, ma`naviyat – insonning ruhiyatini, uning o`z – o`zini anglashi didi, farosati, adolat bilan razillikni, yaxshilik bilan yomonlikni, go`zallik bilan xunuklikni, vazminlik bilan johillikni ajrata bilish qobiliyatini, aql – zakovatini, yuksak maqsad va g`oyalarni qo`ya bilish, ularni amalga oshirish uchun harakat qilish va intilish salohiyatidir, - deb ta`rif berish o`rinli deb hisoblaymiz. Ma`naviyat har doim ma`rifat bilan uyg`un holatda rivojlanib boradi. Ma`rifat - bilish, bilim, ma`lumot degan ma`noni anglatadi.

Ma`naviyat ham o`zining bir qator kategoriyalariga – tushunchalariga va rivojlanish qonuniyatlariga egadir. Uning tushunchalariga shaxsning o`z – o`zini anglashi, bilimdonlik, qalbi tozalik, saxiylik, samimiylik, hayrihohlik, iymonlilik, halollik, e`tiqodlilik, diyonatlilik, poklik, mehr – shafqatlik vijdonlilik, rostgo`ylilik, adolatparvarlik, ota – onaga hurmat, oilaga sadoqat, vafodorlik, to`g`rilik va boshqalar; millatning vakili sifatida: milliy o`z – o`zini anglash, millatparvarlik, vatanparvarlik, millat taqdiriga nisbatan mas`liyatni, milliy manfaat ustuvorligini his etish, milliy til, milliy tarix, adabiyot, san`at, urf – odatlar, an`analar, qadriyatlar, davlat tizimiga hurmat, qonunlarga hurmat va itoatkorlik, vazminlik, o`z kasbining mohir ustasi bo`lish, mamlakat ichki va tashqi faoliyatidan habardor bo`lish va uni qo`llab – quvvatlash, mamlakat ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy, ma`naviy hayotida faollik va boshqalar kiradi.

Ma`naviyat rivojlanishi ham ma`lum qonuniyatlarga tayanadi. Garchand bunday qonuniyatlar bir necha yo`nalish va jarayonlarni o`z ichiga olsa ham, ularni yirik guruhlariga ajratish mumkin. Birinchi guruhga shaxs, millat yoki jamiyatning ichki salohiyati bilan bog`liq bo`lgan qonuniyatlar kiradi. Ikkinchi guruhga qonuniyatlariga shaxslar va millatlarning o`zaro munosabatlari jarayonida sodir bo`ladigan “o`zaro ta`sir” va “o`zaro boyitish” orqali namoyon bo`ladigan jarayonlar kiradi.

Ma`naviyat ana shu o`zaro munosabatlar va “ta`sirlar” asosida rivojlanib boradi. Bu jarayonda bir tomon ikkinchisiga nimanidir “beradi” va nimanidir “qabo`l” qiladi. Shunday qilib, ma`naviyat rivojlanishidagi “ta`sir” va “aks ta`sir” qonuniyati mavjud bo`lib, u ma`naviyatning rivojlanib borishini ta`minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Karimov I.A. *O`zbekistonning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy istiqbolining asosiy tamoyillari*. T.: O`zbekiston, 1995.
2. Karimov I.A. *Tarixiy xotirasiz kelajak yo`q*. T.: Sharq, 1998.
3. Karimov I.A. *Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot-pirovard maqsadimiz*. T.: O`zbekiston, 2000.
4. Karimov I.A. *Milliy istiqlool mafkurasi-xalq e`tiqodi va buyuk kejakka ishonchdir*. T.: O`zbekiston, 2000.
5. Karimov I. A. *Yuksak ma`naviyat yengilmas kuch*. T.: “Ma`naviyat” 2009.
6. Karimov I. A. *Jaxon moliyaviy – iqtisodiy inqirozi, O`zbekiston sharoitida uni bartaraf etish yo`llari va choralari*” T., 2009.
7. Karimov I. A. *Adabiyotga e`tibor – ma`naviyatga, kelajakka e`tibor*. T., O`zbekiston, 2009.
8. Jalolov A. *Mustaqillik ma`suliyati* T.: O`zbekiston, 1996.
9. Imomnazarov M. *Milliy ma`naviyatimiz nazariyasiga chizgilar* T.: Sharq, 1998.
10. *Mustaqillik: izohlik ilmiy - ommabob lug`at* T.: Sharq, 1998.
11. *Ma`naviyat asoslari. Ma`ruzalar matni*. T. 2000.
12. Umarov E. *Ma`naviyat asoslari*. T.: Ma`naviyat, 2008.
13. www.ziyonet.uz
14. www.pedagog.uz